

MADDİ VE MANEVİ TEMİZLİK

Seyid Ali TOPAL

I- Konunun Plânı

- A- Temizlik Kavramı
 - 1-Maddi Temizlik
 - 2-Manevi Temizlik
- B- İslam'da Temizliğin Önemi
 - 1-Kur'an-ı Kerimde Temizlik
 - 2-Hadis-i Şeriflerde Temizlik
- C- İbadetler ve Temizlik
 - 1-Maddi Temizlik(Necasetten Taharet)
 - 2-Hükmi Temizlik(Hadesten Taharet)
- D- Temizliğin Gündelik ve Sosyal Hayattaki Önemi
 - 1-Mekan Temizliği (Ev-İşyeri-Sokak)
 - 2-Kılık Kıyafet Temizliği
 - 3-Bedeni Temizlik
 - 4-Gönül Temizliği(Kibir,riya,haset,gıybet,iftira.vs'den arınma)
- E- Temizlik Medeniyetin Göstergesidir

II- Konunun Açılımı ve İşlenişi

Konuya temizlik kavramı hakkında bilgi verilerek başlanır. İlgili ayet ve hadisler ışığında konuya giriş yapılır. Maddi ve manevi temizliğin dini açıdan önemi ve bir birinin tamamlayıcısı olduğu vurgulanır. Temizliğin genel sağlık ve hijyen açısından önemine değinilerek, ayet ve hadislerle konunun açılımı yapılır. Kişinin kötü tutum ve davranışlardan da temizlenmesinin önemine değinilerek, manevi temizliğin toplum huzur ve barışına katkısı ve ahlakın güzelleşmesindeki önemi anlatılır.

III- Konunun Özet Sunumu

Temizlik, kişinin maddi ve manevi kirlere arınması, iç ve dış dünyasının temiz olması demektir. Dinimizde temizlik, bir kısım ibadetlerin şartı olduğu gibi, sağlıklı yaşamın da bir gereğidir. Allah sevgisini kazanmaya vesiledir. Kur'an-ı Kerim'de, konumuzla ilgili olarak, "Şüphesiz Allah, Tövbe edenleri ve temizlenenleri sever"¹ buyrulmuş;

¹ Tevbe, 9/108

Hadis-i Şerifte de, temizliğin imanın yarısı olduğu ifade edilerek, İslam dininin temizliğe verdiği önem belirtilmiştir. Temizlik, maddi ve manevi temizlik şeklinde iki kısımda ele alınır.

İslâm, bütün beşerî sistemler ve diğer dinî nizamlar arasında temizliğe en çok yer veren bir dindir. Bütün ibadetler ve her çeşit dinî hayat temizlik üzerine kurulur. Hadis ve Fıkıh kitapları önce temizlik bahisleriyle başlar. İslam'ın yarısı temizlik kabul edilir.

Temizlik, gerek maddî gerek manevî olsun bir müslümanın mutlaka riayet etmesi gereken bir husustur. Hz. Peygamber (s.a.v) "Namazın anahtarı temizliktir" gibi beyanlarıyla temizlik olmadan dînî hayatın, dindarlığın mümkün olamayacağını mü'minlerin vicdanına yerleştirmeye çalışmıştır. Bu durumda maddî manevî bütün amellerin makbul ve muteber olması temizliğin varlığına bağlanmıştır. Nitekim hadiste: "Temizlik olmayınca namaz kabul edilmez" denmektedir.

Aslında kabul edilmesi için koşulan temizlik şartı namaza has değildir. Allah için yapılan her bir şeyin kabul edilmesi, onun temiz olmasına bağlıdır. İbadet riya ile kirlenirse makbul değildir. Sadaka, zekât meşru yoldan kazanılmış helâl maldan değilse aynı şekilde makbul değildir. Yenip içilen şeyler, alınan gıdalar temiz değilse yapılan duaların, edilen ibadetlerin makbul olmadığı bilinmelidir. Şu halde kişi, Allah'a layık olabilmek için pek çok yönlerden, maddeten ve mânen temiz olmak zorundadır.

IV- Konu İşlenirken Başvurulabilecek Bazı Ayetler

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ فَاغْسِلُوا وُجُوهَكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ إِلَى الْمَرَافِقِ وَامْسَحُوا بِرُءُوسِكُمْ وَأَرْجُلَكُمْ إِلَى الْكَعْبَيْنِ وَإِنْ كُنْتُمْ جُنُبًا فَاطَّهَّرُوا وَإِنْ كُنْتُمْ مَرْضَى أَوْ عَلَى سَفَرٍ أَوْ جَاءَ أَحَدٌ مِّنْكُمْ مِنَ الْغَائِطِ أَوْ لَامَسْتُمُ النِّسَاءَ فَلَمْ يَجِدُوا مَاءً فَتَيَمَّمُوا صَعِيدًا طَيِّبًا فَامْسَحُوا بِوُجُوهِكُمْ وَأَيْدِيكُمْ مِّنْهُ مَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيَجْعَلَ عَلَيْكُمْ مِنْ حَرَجٍ وَلَكِنْ يُرِيدُ لِيُطَهَّرَكُمْ وَلِيُتِمَّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

“Ey iman edenler! Namaza kalkacağınız zaman yüzlerinizi, dirseklere kadar ellerinizi ve -başlarınıza mesh edip- her iki topuğa kadar da ayaklarınızı yıkayın. Eğer cünüp iseniz iyice yıkanarak temizlenin. Hasta olursanız veya seferde bulunursanız veya biriniz abdest bozmaktan (def-i hacetten) gelir veya kadınlara dokunur (cinsel ilişkide bulunur) da su bulamazsanız, o zaman temiz bir toprağa yönelin. Onunla yüzlerinizi ve

ellerinizi meshedin (Teyemmüm edin). Allah size herhangi bir güçlük çıkarmak istemez. Fakat o sizi tertemiz yapmak ve üzerinizdeki nimetini tamamlamak ister ki şükredesiniz”²

وَتِيَابِكَ فَطَهَّرَ

“Elbiseni temiz tut”³

فِيهِ رِجَالٌ يُحِبُّونَ أَنْ يَتَطَهَّرُوا وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُطَهَّرِينَ

"Orada (Mescid-i Kuba'da) günahlardan ve pisliklerden temizlenmeyi seven adamlar vardır. Allah da böyle çok temizlenenleri sever"⁴

Konu ile ilgili faydalanılabilecek diğer bazı ayetler: Enfâl, 11 -Bakara, 2/72, 168, 264, 222 -Müddessir 4. Fâtır, 10 -Mâide, 5/87-88. Hucurat 49/12

V- Konu İşlenirken Başvurulabilecek Bazı Hadisler

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «لَا يَقْبَلُ اللَّهُ الصَّلَاةَ بِغَيْرِ طَهْوَرٍ، وَلَا صَدَقَةً مِنْ غُلُولٍ»

Hiz. Enes (radiyallahu anh) anlatıyor: "Allah temizlik olmayan namazı kabul etmez, hıyanetle kazanılan paradan verilen sadakayı da kabul etmez."⁵

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، الْفِطْرَةُ خَمْسٌ: الْخِيتَانُ، وَالْإِسْتِحْدَادُ، وَقَصُّ الشَّارِبِ، وَتَقْلِيمُ الْأَظْفَارِ، وَتَنْفُ الْأَبْطِ

Resûlullah (s.a.v) buyurdular ki: "Fıtrat beştir: Sünnet olmak, etek tıraşı olmak, bıyığı kesmek, tırnakları kesmek, koltuk altını yolmak."⁶

رَأَى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلًا شَعِنًا قَدْ تَفَرَّقَ شَعْرُهُ. فَقَالَ: أَمَا كَانَ هَذَا مَا يُسَكَّنُ بِهِ شَعْرُهُ؟ وَرَأَى آخَرَ عَلَيْهِ تِيَابٌ وَسِخَةٌ فَقَالَ: أَمَا كَانَ هَذَا يَجِدُ مَاءً يَغْسِلُ بِهِ تَوْبَهُ

Resûlullah (s.a.v) bir adam gördü, saçları darmadağınktı."Bu adam saçlarını düzeltip tertibe sokacak bir şeyi bulamadı mı?" diye memnuniyetsizlik izhâr etti. Derken, o sırada bir diğer adam gördü, bunun

2 Maide5/6

3 Müddessir,74/4

4 Tevbe, 9/108

5 Muslim, Taharet 1, (I; 204)

6 Müslim, Tahâret 49 (I, 222)

da üstü başı kirliydi. Bunun hakkında da: "Şu adam elbisesini yıkayacak bir su bulamıyor mu?" diye söylendi."⁷

فَقَالَ: بَرَكَتُ الطَّعَامِ الْوُضُوءُ قَبْلَهُ وَالْوُضُوءُ بَعْدَهُ

Resûlullah (s.a.v): "Yemeğin bereketi yemekten önce ve sonraki yıkamalardadır" buyurdular."⁸

أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى قَالَ: السُّوَاكُ مَطْهَرَةٌ لِلْفَمِ مَرْضَاةٌ لِلرَّبِّ.

"Misvak ağız temizler, Rabbi hoşnud eder"⁹

VI- Yararlanılabilecek Bazı Kaynaklar

İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları,

Diyamet İslam İlmihali,

İslam İlmihali (TDV 2 Cilt),

Ebu Davut, Libas 25; Buharî, Cumu'a 8; Müslim, Tahare; 42,
Muslim, Taharet 1,

Yard. Doç. Dr. Hüseyin Çelik, Temizlik Doğadan Gelir,TDV
Yayınları Ankara 1995

7 Ebû Dâvud, Libâs 14 (IV, 332)

8 Ebu Dâvud, Et'ime, 12 (IV, 136)

9 Buharî, Savm, 27 (II, 234)